

Na de 'Disruption' werd Chalmers hoogleraar aan het nieuw opgerichte 'New College' te Edinburgh. Hij doceerde daar de dogmatiek in orthodoxe geest, maar toch met een eigen innerlijke ruimte tegenover wat hij beschouwde als ultra-orthodoxie en dood traditionalisme: 'Let me not be the slave of human authority'.²⁸ De eenheid van de kerk bleef hem ter harte gaan: in 1845 nam hij een actief aandeel in de oprichting van de 'Evangelical Alliance'. Twee jaar later stierf hij onverwachts, op de leeftijd van 67 jaar, na een leven van intense participatie aan de ontwikkelingen van kerk en samenleving.

In Nederland heeft hij slechts geringe bekendheid verworven: als theoloog had hij geen bijzondere prestaties geleverd (zou dit wel het geval geweest zijn, dan zouden zij waarschijnlijk in het sterk op Duitsland georiënteerde theologische klimaat dat in Nederland heerste niet zijn opgevallen), en zijn kerkelijke activiteiten zullen in hun details hier slechts bij weinigen bekend zijn geweest.²⁹ Ook in de Réveilkring heeft men over het algemeen slechts weinig aandacht aan hem geschonken; de drie in het Nederlands verschenen geschriften zagen nog vóór de opbloei van het Réveil het licht.³⁰ Een uitzondering vormt Groen van Prinsterer, die met de ideeën van Chalmers over het 'armwezen',³¹ over het onderwijs en over de relatie tussen kerk en staat sympathiseerde. Met betrekking tot het eerste punt schreef hij in 1850 aan J.H. Koenen: 'Zeer ingenomen ben ik met de denkbeelden van Chalmers'.³² In 1856 correspondeerde hij met Koenen over Chalmers' visie op het onderwijs. Koenen had Chalmers gewezen op een nota over het onderwerp, door hem kort voor zijn heengaan geschreven.³³ Groen meende Koenens interpretatie van Chalmers' standpunt te moeten corrigeren: volgens Groen wilde

28. Gec. uit de *Horae Sabbaticae*, Chalmers' persoonlijke dagboek, door Watt, *Chalmers*, 333.

29. De Bruijn, 3, vermeldt enkele kleine levensschetsen van Chalmers, in de jaren vijftig van de vorige eeuw in ons land verschenen.

30. Naast de reeds genoemde vertalingen verscheen in 1815 de vertaling van een in 1812 door Chalmers te Dundee gehouden preek over 'de uitbreiding van het Evangelie'. In zijn voorbericht merkt de anonieme vertaler op, dat dit 'woord op zijn pas' evenals het werk van de 'Bijbel-Maatschappijen' ertoe zou kunnen bijdragen de vooroordelen tegen de 'Zendingsmaatschappijen' te doen verminderen: Thomas Chalmers, *Leerrede over de Verplichting van yder Christen om de twee groote hulpmiddelen bestemd ter uitbreiding van het Evangelie op de krachtigste wijze in het werk te stellen*, Rotterdam, [1815].

31. Zie hiervoor: P.B.A. Melief, *De strijd om de armenzorg in Nederland 1795-1854*, Groningen/Djakarta, 1955, 191vv., 196vv, 221vv.

32. Groen aan Koenen, 15 september 1850, *Briefwisseling*, III, 63 (nr. 94).

33. Koenen aan Groen, 25 juni 1856, *Briefwisseling*, III, 242 (nr. 410).